

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

პოლიტიკის დოკუმენტი

აპრილი 2017 / გამოცემა №6

საქართველოს ევროპული ინტეგრაცია: რა იქნება აღმოსავლეთ პარტნიორობის შემდეგ?

ბიძინა ლებანიძე*

მოკლე შინაარსი

ნაშრომი მიმოიხილავს ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობის სამომავლო პერსპექტივებს. ევროკავშირის გაფართოების პროცესი ამ ეტაპზე შეფერხებულია. ამას თან ერთვის ევროკავშირის შიგნით არსებული ეკონომიკური და საიმპერაციო კრიზისი და მემარჯვენე პარტიების მომძლავრება, რაც ევროკავშირზე დამატებით ზეწოლას ახდენს და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებთან მის ურთიერთობაზე უარყოფითად აისახება. იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების საკითხი ამ ეტაპზე აქტიურად არ განიხილება, იზრდება განსხვავება საქართველოს მისწრაფებებსა და ევროკავშირის მხრიდან შემოთავაზებულ პრაქტიკულ წინადადებებს შორის. ზოგადად, ევროკავშირის მესამე სახელმწიფოებთან ურთიერთობის ისტორია გვთავაზობს ორმხრივი ურთიერთობის რამდენიმე მოდელს, რომელიც მესამე ქვეყნების ევროკავშირში სრულ წევრობასა და ასოცირებულ წევრობას შორის გადის. ამ მოხსენებაში ყურადღება გამახვილებულია ურთიერთობების სწორედ მსგავს მოდელებზე, რომლებიც, იმ პირობებში როდესაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროექტმა საკუთარი თავი ამოწურა, შესაძლოა საქართველოსთვის მიმზიდველი აღმოჩნდეს. მოხსენებაში გამოყოფილ იქნება საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობის სამი ძირითადი ასპექტი: დემოკრატია და კანონის უზენაესობა, ეკონომიკური ინტეგრაცია და უსაფრთხოება და სამხედრო საკითხები.

*ბიძინა ლებანიძე - არის საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის უფროსი მკვლევარი და ფრაიბურგის უნივერსიტეტის ლექტორი. მას მიღებული აქვს დოქტორის ხარისხი პოლიტიკურ მეცნიერებებში ბერლინის თავისუფალ უნივერსიტეტში. იგი ასევე იყო ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტის მკვლევარი და კითხულობდა ლექციებს ბერლინის ეკონომიკისა და სამართლის სკოლაში.

დემოკრატიული კონსოლიდაცია და კანონის უზენაესობის განმტკიცება ევროკავშირთან ურთიერთობის გაღრმავების ერთ-ერთი უმთავრესი წინაპირობაა და ამასთანავე, ერთადერთი სფეროა, რომლის წარმატებაც უშუალოდ საქართველოს ხელისუფლებაზეა დამოკიდებული. ასევე, ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს მთავრობამ და საზოგადოებამ მოკლე ვადებში სრულ გაწევრიანებასთან დაკავშირებული უსაფუძვლო მოლოდინები გაფანტონ და ყურადღება გაამახვილონ უფრო რეალიზებად და ამასთან, სრულ წევრობაზე არანაკლებ სარგებლის მომტანი მიზნების მიღწევაზე როგორებიცაა, მაგალითად ევროკავშირის ერთიან ბაზარში სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილების თავისუფლების მიღება და ევროკავშირის სამხედრო და უსაფრთხოების სტრუქტურებთან ინსტიტუციური ურთიერთობის დამყარება და გაღრმავება.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები

დემოკრატია და კანონის უზენაესობა

- საქართველოს მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს ქვეყნის მდგრადი დემოკრატიული განვითარება, რის გარეშეც ქვეყნის ევროკავშირში ინტეგრაცია შეუძლებელი იქნება. ინტეგრაციის პროცესს საგრძნობლად ართულებს ისიც, რომ საქართველომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფარგლებში უკვე ყველა რესურსი გამოიყენა, ევროპული ინტეგრაციის გზაზე საჭირო ახალი მიზნები კი ჯერ არ ჩანს.
- მეტიც, დემოკრატიული კონსოლიდაცია, საზოგადოების მოლოდინების მართვა და საქართველოს მოსახლეობის ევროპისადმი სკეპტიკური განწყობის ზრდის პრევენცია მთავრობის პრიორიტეტებად უნდა დარჩეს.
- საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოება, ევროკავშირისა და საერთაშორისო თანამეგობრობის მხარდაჭერით, საქართველოს დემოკრატიული ინსტიტუტების მცველად უნდა გვევლინებოდეს. კერძოდ, სამოქალაქო საზოგადოებამ ძალისხმევა არ უნდა დაიშუროს საიმისოდ, რომ საქართველოს მთავრობამ ქვეყნის დემოკრატიული განვითარების კურსიდან არ გადაუხვიოს.

სამხედრო და უსაფრთხოების საკითხები

- ნატოში ინტეგრაცია საქართველოს პრიორიტეტად უნდა დარჩეს. თუმცა, საქართველოს მთავრობამ ევროკავშირისა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის მზარდ განსხვავებებზეც უნდა გაამახვილოს ყურადღება და იმ

ალტერნატიულ სამხედრო სტრუქტურებში გაერთიანებას შეეცადოს, რომლებიც შესაძლოა, ევროკავშირმა, მომავალში ჩამოაყალიბოს.

- საქართველო უნდა ეცადოს ევროკავშირის სამხედრო და უსაფრთხოების ორგანოებთან, მათ შორის ევროპის თავდაცვის სააგენტოსთან და სამხედრო მისიების ახლადდაარსებულ სამხედრო შტაბთან ინსტიტუციური ურთიერთობის დამყარებას;
- ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის მიზნით, საქართველო მჭიდრო კოორდინაციაში უნდა იყოს უკრაინასთან, რადგან ამ ორ ქვეყანას საერთო ინტერესები აერთიანებს. თუმცა, ტერიტორიის სიდიდისა და სტრატეგიული ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით, უკრაინა ევროკავშირისა და ნატოსთვის გაცილებით მნიშვნელოვანია.

ეკონომიკური ინტეგრაცია და სოციალური მობილობა

- ევროპის ეკონომიკურ ზონაში გაერთიანება, რომელიც სამუშაო ძალის თავისუფალ გადაადგილებას მოიცავს, შესაძლოა, საქართველოსთვის ახლო და საშუალოვადიან პერსპექტივაში საუკეთესო სცენარი იყოს. საქართველოს მთავრობა ევროკავშირთან განსაკუთრებული შეთანხმების მიღწევას უნდა შეეცადოს, რომლის თანახმადაც, საქართველოს მოქალაქეებს გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ევროკავშირის სამუშაო ბაზრით თავისუფლად სარგებლობის საშუალება ექნება.
- ევროკავშირში ეკონომიკური ინტეგრაციის ყველა კონფიგურაცია საქართველოსთვის მომგებიანი ვერ იქნება. ვინაიდან, საქართველო საგარეო ვაჭრობის ლიბერალურ პოლიტიკას ატარებს, იგი უნდა მოერიდოს საგარეო ვაჭრობის შემზღვეველი ხელშეკრულებების ხელმოწერას, როგორც შეიძლება იყოს მაგალითად, ევროკავშირის საბაჟო კავშირი.
- საქართველომ ევროკავშირში ეკონომიკური ინტეგრაციის მიზნით სხვადასხვა ხერხების მოძიება უნდა განაგრძოს. საქართველოს მთავრობამ, ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის მსგავსი ორგანიზაციის ჩამოსაყალიბებლად, უკრაინასთან და მოლდოვასთან უნდა ითანამშრომლოს, რომელიც აღმოსავლეთ პარტნიორობის წევრ ამ სამ ქვეყანას ევროპის ეკონომიკურ ზონაში გაუკვალავს გზას და სამუშაო ძალის თავისუფალ გადაადგილებას უზრუნველყოფს.

შესავალი

„ საქართველო უბრუნდება ევროპულ ოჯახს “ - ასე გამოეხმაურა საკუთარი ტვიტერის გვერდზე საქართველოს პრემიერ-მინისტრი გიორგი კვიციანი 2017 წლის 28 მარტს ევროკავშირთან ვიზალიბერალიზაციის რეჟიმის ოფიციალურ შემოღებას. მართლაც, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ზონაში გაწევრიანებისგან განსხვავებით, რომლის შედეგებიც მხოლოდ ხანგრძლივი პერიოდის შემდეგ გახდება შესამჩნევი, ვიზალიბერალიზაცია საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის პროცესში პირველი ხელშესახები სარგებელია. ამასთანავე, ეს პროცესი ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობის მიმდინარე ეტაპის დასასრულს ასახავს. ვიზალიბერალიზაციის ოფიციალურად ძალაში შესვლით, საქართველომ აღმოსავლეთ პარტნიორობით შემოთავაზებული სარგებლის ბოლო, მსუყე ნაწილი მიიღო, რითაც აღნიშნული ურთიერთობების ჩარჩოს პოტენციალი ამოიწურა.

მთავარი კითხვა, რომელსაც დღეს ქართველი პოლიტიკოსები, აკადემიური და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები სვამენ არის ის, თუ როგორი იქნება ევროკავშირისა და საქართველოს მომავალი ურთიერთობები. აშკარაა, რომ სამხრეთ კავკასია, როგორც ერთიანი რეგიონი, დასავლეთის ინტერესის სფეროში აღარ შედის და თავად ევროკავშირმა რეგიონისადმი აქამდე არსებულ ჰოლისტურ მიდგომაზე „ერთი ზომა ერგება ყველას“¹ ხელი ჩაიქნია. ამ ეტაპზე, ევროკავშირი უფრო მეტად აცნობიერებს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებთან ურთიერთობის ორმხრივი ფორმატის მნიშვნელობას, რაც ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის (ENP) ბოლო მიმოხილვაშიც აისახა.² მეორე მხრივ, არსებობს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პიონერი ქვეყნები - საქართველო, მოლდოვა და უკრაინა, რომლებიც აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფარგლებში ყველაზე მეტად წავიდნენ წინ და ევროკავშირში გაწევრიანების სურვილი ღიად გამოთქვეს. თუმცა, ამ ქვეყნების ერთადერთი გამაერთიანებელი ფაქტორი რუსეთის შეკავების ინტერესია, სხვა მხრივ კი, მათი შიდა მდგომარეობა და საჭიროებები მნიშვნელოვნად განსხვავდება. შესაბამისად, სამივე ქვეყანასთან მიმართებაში ერთიანი მიდგომის ჩამოყალიბება საკმაოდ რთული იქნება. ამიტომ, საქართველოსთვის შესაძლოა უფრო მეტად სასარგებლო იყოს ევროკავშირთან ორმხრივი ურთიერთობის შენარჩუნება და აღმოსავლეთ პარტნიორობის საერთო ასპექტებზე კი არა, საკუთარ საჭიროებებზე ყურადღების გამახვილება. თუმცა, იმის გათვალისწინებით, რომ უკრაინასთან შედარებით საქართველოს პოლიტიკური მნიშვნელობა გაცილებით ნაკლებია, შესაძლოა, მსგავსი მიდგომა თვით

¹ Börzel and Lebanidze, 'Börzel et al. 2015'

² European Commission, 'Review of the European Neighbourhood Policy'

ევროკავშირისთვის ნაკლებად საინტერესო აღმოჩნდეს. ამიტომ, საუკეთესო შემთხვევაში საქართველო ევროკავშირთან ურთიერთობის როგორც ორმხრივი, ასევე მრავალმხრივი (მაგალითად, თანამშრომლობა უკრაინასთან და მოლდოვასთან) მექანიზმების შემუშავებას უნდა შეეცადოს, რომლებიც აღმოსავლეთ პარტნიორობის არსებულ ჩარჩოებს გასცილდება.

თუმცა, რეალურად, საქართველოს გავლენა ევროატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაციის პროცესზე არცთუ ისე დიდია. ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობის ტემპი და ინტენსივობა ამჟამად, დასავლეთის შიგნით მიმდინარე ცვლილებებზე უფროა დამოკიდებული. ნატო კრიზისშია და ჯერ ბოლომდე არც ის არის ნათელი, თუ როგორ გადაიტანს ევროკავშირი მთელ რიგ კრიზისებს, მათ შორის „ბრექსიტს“, მემარჯვენე ძალების მომძლავრებას, საიმიგრაციო კრიზისს და რუსეთის რევიზიონისტულ პოლიტიკას. მეორეს მხრივ, ევროკავშირისა და ნატოს ბუნდოვანი მომავალი აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებსაც გაურკვევლობაში ტოვებს, რადგან ამ ორგანიზაციებში მათ ინტეგრაციასთან დაკავშირებული სამომავლო გეგმები შესაძლოა, ახლო მომავალში დღის წესრიგიდან საერთოდ გაქრეს. აღნიშნული ნაშრომი, ამ გამოწვევებს ითვალისწინებს და მათ ფონზე აანალიზებს საქართველოს და ევროკავშირის ურთიერთობების პერსპექტივებს სამ ძირითად სფეროსთან მიმართებაში - დემოკრატია და კანონის უზენაესობა, უსაფრთხოებისა და სამხედრო თანამშრომლობა და ეკონომიკური ურთიერთობები.

დემოკრატია და კანონის უზენაესობა საქართველოს ევროპეიზაციის პროცესის შიდაპოლიტიკურ განზომილებას უკავშირდება, რომლის წარმატებაზე პასუხისმგებლობაც მთლიანად საქართველოს მთავრობასა და საზოგადოებას ეკისრება. საქართველოს მთავრობისთვის მნიშვნელოვანია იმის გათავისება, რომ ევროკავშირში ღრმა ინტეგრაცია, რაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის ჩარჩოებს სცილდება, ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებასთან და კარგი მმართველობის პრინციპებთან პირდაპირ არის დაკავშირებული: ერთი მეორის გარეშე წარმოუდგენელია. შესაბამისად, ეს ერთადერთი სფეროა, სადაც საქართველოს მთავრობას მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს და შეუძლია, როგორც შეანელოს, ასევე, დააჩქაროს საქართველოს ევროპასთან დაახლოების პროცესი. მეორე მხრივ, საქართველოს მთავრობის გავლენა მინიმალურია, ევროკავშირთან ეკონომიკური და პოლიტიკური ინსტიტუციური ურთიერთობების გაღრმავების სფეროში. ამ საკითხებზე ზემოქმედების ბერკეტები საქართველოს ამ ეტაპზე არ გააჩნია და მთლიანად ევროკავშირის შიგნით მიმდინარე პროცესებზეა დამოკიდებული.

მთელი რიგი კრიზისებით დამძიმებული ევროკავშირი დღეს პოლიტიკურად უძლურია, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს, მათ შორის საქართველოს, გაწევრიანების პერსპექტივა შესთავაზოს. ამიტომ, საქართველოსთვის უმჯობესი

იქნებოდა, თუკი, ამ ეტაპზე სრულ წევრობასა და ასოცირებულ წევრობას შორის მოქცეულ შუალედურ მოდელებზე გაამახვილებდა ყურადღებას. მაგალითად, ინტეგრაციის ერთ-ერთი ასეთი შუალედური მოდელი შესაძლოა იყოს ევროპის ეკონომიკურ ზონასთან მიერთება, რაც საქართველოს გაუხსნიდა ევროკავშირის სამუშაო ბაზარს. ანალოგიურად, ნატო-ს სრულ წევრობამდე ან მის პარალელურად, შესაძლოა ასევე, ევროკავშირთან გარკვეული ფორმის სამხედრო თანამშრომლობის ხელშეკრულებაზე მუშაობაც.

დემოკრატია და კანონის უზენაესობა

რისი გაკეთება შეუძლია საქართველოს მთავრობას საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესის ხელშეწყობისა და საქართველოს ევროპულ გზაზე სვლის შენარჩუნებისთვის? არსებობს ორი ძირითადი შიდაპოლიტიკური დაბრკოლება, რომელიც მეტნაკლებად მოქცეულია საქართველოს მთავრობის პასუხისმგებლობაში და რომელსაც შეუძლია საქართველოს ევროპაში ინტეგრაციის შეფერხება ან მისი სრული პარალიზება. ესენია: საქართველოს დემოკრატიული განვითარების შენარჩუნება და მოსახლეობაში ევროკავშირისადმი სკეპტიკური დამოკიდებულების ზრდა.

ასოცირების შეთანხმების იმპლემენტაციასთან და ვიზალიბერალიზაციის რეჟიმის ძალაში შესვლასთან ერთად, საქართველომ ევროკავშირში ინტეგრაციის ისეთ დონეს მიაღწია, რომლის შემდეგაც ევროკავშირის საქართველოში დემოკრატიის ნორმების დარღვევაზე თვალის დახუჭვა გაუჭირდება. სხვა ქვეყნები, რომლებიც საქართველოზე უფრო ღრმად არიან ინტეგრირებული ევროკავშირში, საქართველოსთან შედარებით ასევე დემოკრატიის უფრო მაღალი ხარისხით გამოირჩევიან. შესაბამისად, თუკი რამე არის სრულიად ნათელი საქართველოს და ევროკავშირის სამომავლო ურთიერთობებში, ეს, პირველ რიგში, დემოკრატიზაციისა და ევროპეიზაციის პროცესების ერთმანეთისგან განუყოფლობაა – შემდგომი დემოკრატიზაციის გარეშე ევროკავშირში ინტეგრაციის პროცესში პროგრესი არ იქნება.

საქართველოს დემოკრატიულ კონსოლიდაციას ის ფაქტორიც ართულებს, რომ 2017 წლის დასაწყისისთვის საქართველომ ევროკავშირისგან ამ ეტაპისთვის მოსალოდნელი ყველა შემოთავაზება მიიღო და აქედან გამომდინარე, აღარ ჩანს ახალი, სტიმულის მომცემი ინიციატივები, რომლებიც საქართველოს მთავრობას დემოკრატიული ნორმების დაცვისკენ უბიძგებდა. პრობლემას ასევე ართულებს ძალთა ახალი წონასწორობაც, რომელიც ბოლო საპარლამენტო არჩევნების შედეგად ჩამოყალიბდა და რის შედეგადაც მმართველი პარტია „ქართული ოცნება“ პარლამენტში საკონსტიტუციო უმრავლესობით არის წარმოდგენილი. აქ პრობლემა საქართველოს

პოლიტიკური კულტურის დეფიციტში მდგომარეობს. საქართველოს პოლიტიკურ ლანდშაფტი არ არის ბოლომდე მზად, რომ მხოლოდ საკუთარი ძალებით, და გარეშე სტიმულებისა და წნეხის გარეშე მიჰყვეს დემოკრატიულ დინებას. წარსულში, საქართველოს მთავრობის დემოკრატიული ნორმების დაცვის იძულების მიზნით და ავტოკრატიული პროცესებისგან თავდასაცავად, ხშირად აუცილებელი ხდებოდა სამოქალაქო საზოგადოების მობილიზება. საერთაშორისო საზოგადოება, და განსაკუთრებით ევროკავშირი, მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა დემოკრატიული პროცესების წახალისებაში, რისთვისაც, საჭიროების შემთხვევაში, საქართველოს ხელისუფლების წინააღმდეგ არც ზემოქმედების ბერკეტების გამოყენებას ერიდებოდა. თუმცა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამიდან უკვე ყველა შესაძლო სარგებელი მიიღო და ამ ეტაპზე ევროკავშირთან ურთიერთობებში ახალი მიზნები არ ჩანს. შესაბამისად, არსებობს იმის საფრთხე, რომ საქართველოს მთავრობა დემოკრატიულ მმართველობაზე ყურადღებას ნაკლებად გაამახვილებს. თუმცა, ტელეკომპანია რუსთავი 2-თან დაკავშირებულმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ თუ საქართველოს მთავრობა დემოკრატიულ ნორმებს გადაუხვევს, საერთაშორისო საზოგადოებას კვლავაც შეუძლია და გამოიყენებს კიდევ მასზე ზემოქმედების ბერკეტებს, ამჯერად უკვე ექს-პოსტ ფაქტუმ რეჟიმში.

მეორე მნიშვნელოვანი შიდა გამოწვევა, მოსახლეობაში ევროკავშირისადმი სკეპტიკური დამოკიდებულების ზრდას უკავშირდება. ამჟამად, საქართველოს მოსახლეობა მხოლოდ ევროკავშირის სრული წევრობისკენ მიისწრაფის. ხშირად ცრუ მოლოდინები იქმნება, რასაც აუცილებლად მოჰყვება იმედგაცრუება და დასავლეთით უკმაყოფილება. ამ პრობლემის მოსაგვარებლად საქართველოს მოლოდინების მართვის ეფექტური მექანიზმები ესაჭიროება. წინა მთავრობა, მიხეილ სააკაშვილის მეთაურობით, ხშირად გასცემდა არარეალურ დაპირებებს, რომელთა მიზანიც მოსახლეობის მხარდაჭერის მოპოვება იყო. ამ კუთხით დღევანდელი მთავრობა გაცილებით თავშეკავებულია. თუმცა, ეს უთუოდ პოლიტიკურ სიმწიფეზე როდი მიუთითებს და შესაძლოა, მხოლოდ რუსეთის დამოშმინების პოლიტიკის ნაწილი იყოს.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლებში, საქართველოს მოსახლეობამ ევროკავშირში ინტეგრაციის პროცესის სტაგნაციასთან დაკავშირებით საკუთარი უკმაყოფილების გამოხატვა უკვე დაიწყო. ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI) მიერ ჩატარებული კვლევები აჩვენებს, რომ ქართველების 31% ევროპაში ინტეგრაციას რუსეთთან ურთიერთობის დარეგულირებაში გაცვლიდა, რაც, მათი შეხედულებით, ქვეყნისთვის უფრო მომგებიანი იქნება.³ ბოლო პერიოდის მიღწევებმა, კერძოდ, ევროკავშირთან უფიზო მიმოსვლის რეჟიმის შემოღებამ შესაძლოა, ევროკავშირისადმი

³ NDI, 'Public attitudes in Georgia Results of a November 2016 survey carried out for NDI by CRRC Georgia'

სკეპტიკური დამოკიდებულების ზრდა გარკვეული დროით შეაჩეროს. თუმცა, საშუალოვადიან პერსპექტივაში ევროკავშირში რეალური გაწევრიანების პერსპექტივის არარსებობამ და ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრციდან მიღებული დაუყოვნებლივი დადებითი შედეგების სიმწირემ შესაძლოა, მოსახლეობის ევროკავშირის საწინააღმდეგო ტალღაზე გადასვლა განაპირობოს.

მდგრადი უსაფრთხოების ძიებაში

უსაფრთხოება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებისთვის, მათ შორის საქართველოსთვისაც ძირითად პრობლემად რჩება. საქართველო საკუთარი მოწყვლადი გეოპოლიტიკური მდგომარეობის გამჯობესებას, ერთი პერიოდი, ნატოში გაწევრიანების გზით ცდილობდა. თუმცა, 2008 წლიდან ნატოში ინტეგრაციის პროცესის სტაგნაცია დაიწყო, რაც ნატოს ზოგიერთი წევრი სახელმწიფოს პოლიტიკურად მოტივირებული წინააღმდეგობით იყო განპირობებული. მსგავსი დამოკიდებულებით, ძირითადად, საფრანგეთი და გერმანია გამოირჩეოდნენ. დღეს არსებული ვითარების გათვალისწინებით, საქართველოს ნატოში ახლო მომავალში გაწევრიანების იმედი არ უნდა ჰქონდეს, ვინაიდან ქვეყნის ნატოში წევრობის მხარდაჭერის სურვილი საქართველოს მთავარი დასავლელი პარტნიორის, აშშ-ს მხრიდანაც მცირდება. ამიტომ, საქართველომ უსაფრთხოების პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზები უნდა ეძებოს. მეორე მხრივ, საქართველომ ყურადღებით უნდა მიადევნოს თვალი ნატოში დაწყებულ კრიზისს, რომელიც ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის, დონალდ ტრამპის ალიანსთან მიდგომამ კიდევ უფრო გაამწვავა. აშშ პრეზიდენტმა რამდენჯერმე ღიად გააკრიტიკა ნატო-ს ევროპული წევრები და ეჭვქვეშ დააყენა ნატო-ს წევრი სახელმწიფოების დაცვის აღებული ვალდებულება. ვაშინგტონიდან წამოსულ არაერთგვაროვან სიგნალებზე საპასუხოდ, ევროკავშირმა საკუთარ უსაფრთხოებაზე მეტი ყურადღების გამახვილება და სამხედრო და უსაფრთხოების ინსტიტუციონალური სტრუქტურების გაძლიერება დაიწყო. მაგალითად, ევროკავშირის წევრები შეთანხმდნენ გაერთიანებული სამხედრო შტაბის ჩამოყალიბებაზე, რომლის საფუძველზეც დაიგეგმება და შესრულდება სამხედრო სასწავლო მისიები.⁴ ბევრი, ამ სვლას „ერთიანი ევროპული ჯარის“ ჩამოყალიბების წინაპირობად მიიჩნევს, რომელმაც, შესაძლოა, საბოლოო ჯამში, სწორედ ნატოს გაუწიოს კონკურენცია.⁵ თუმცა, ბოლო პერიოდის გააქტიურების მიუხედავად,

⁴ EUbusiness, 'EU defence ministers agree joint military HQ'

⁵ Kanter, 'E.U. Moves to Create Military Training Headquarters'

ევროკავშირი, რომელიც რუსეთთან სამხედრო და უსაფრთხოების სფეროში დაპირისპირების თავიდან აცილებას ცდილობს, კვლავაც თავშეკავებულ ჰეგემონად რჩება. თუმცა, მეორე მხრივ, ინსტიტუციონალური ბუნება ევროკავშირს, გარემოებების ცვლილებების მიუხედავად, თანმიმდევრული საგარეო პოლიტიკის წარმოების მეტ საშუალებას აძლევს. ამერიკის შეერთებული შტატების შემთხვევაში კი ხშირად იქმნება ისეთი შთაბეჭდილება, რომ თითქოს, ქვეყნის პოლიტიკა იმის შესაბამისად იცვლება, თუ ვინ მართავს ქვეყანას თეთრი სახლიდან.

რა თქმა უნდა, საქართველოს მსგავს ქვეყანას დასავლეთის სხვადასხვა სამხედრო სტრუქტურებს შორის არჩევანის გაკეთების ფუფუნება არ აქვს. ამდენად, საქართველომ დასავლეთში მიმდინარე დინამიურ ცვლილებებს ფეხი უნდა აუწყოს და როგორც აშშ-ს, ისე ევროკავშირის ამჟამინდელ და მომავალ სამხედრო სტრუქტურებთან მჭიდრო კავშირის დამყარებას შეეცადოს. ევროკავშირის იგნორირებით, მხოლოდ აშშ-თან სამხედრო და პოლიტიკური ურთიერთობების დამყარება, წინა მთავრობის შეცდომა იყო. დასავლეთ ევროპის ქვეყნების მიმართ საქართველოს პოლიტიკურმა გაუცხოებამ თავისი წვლილი შეიტანა 2008 წლის ნატოს ბუქარესტის სამიტის გადაწყვეტილებაში, როდესაც საქართველოს წევრობის სამოქმედო გეგმაზე (Membership Action Plan-MAP) უარი ეთქვა. თუმცა, ამის შემდეგ, საქართველომ სამხედრო და უსაფრთხოების სფეროში თანამშრომლობის დივერსიფიცირება მეტნაკლები წარმატებით მაინც მოახერხა, რისი შედეგიც იყო მაგალითად, საფრანგეთისგან მოწინავე საჰაერო თავდაცვითი სისტემების შეძენა.⁶ შესაძლოა, ეს მარტივი არ იყოს, მაგრამ საქართველომ ერთ-ერთ მთავარ ამოცანად, ევროკავშირის უსაფრთხოებისა და სამხედრო სტრუქტურებთან ინსტიტუციონალური კავშირის დამყარება უნდა დაისახოს. ასოცირების ხელშეკრულება უკვე მოიცავს კონკრეტულ დებულებებს, რომლებიც საქართველოს ევროკავშირის სხვადასხვა უწყებებთან, მათ შორის ევროპის თავდაცვის სააგენტოსთან მჭიდრო კავშირის დამყარების საშუალებას აძლევს.⁷ საქართველო ასევე აქტიურად არის ჩართული ევროკავშირის სამშვიდობო მისიებში, რაც იმას ნიშნავს, რომ საქართველო არა მარტო უსაფრთხოების მომხმარებელი, არამედ მიმწოდებელიცაა. მაგალითად, საქართველო ევროკავშირის ერთადერთი არაწევრი სახელმწიფო იყო, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო აფრიკის ცენტრალური რესპუბლიკის სამშვიდობო მისიაში. თუმცა, საქართველოსა და ევროკავშირის ამჟამინდელი ურთიერთობების ხარისხი, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, თვით ქვეყნის ხანგრძლივი უსაფრთხოების და სტაბილურობის უზრუნველსაყოფადაც კი არ არის საკმარისი. შემდეგ ნაბიჯად, აუცილებელია ევროკავშირის არსებულ თუ

⁶ Kucera, 'Georgia Finalizes Controversial Air Defense Deal With France'

⁷ Emerson, *Which model for Brexit?*, 12

ჩამოყალიბების პროცესში მყოფ სამხედრო უწყებებთან ინსტიტუციონალური კავშირების დამყარება - საქართველოს სრული ან ასოცირებული წევრობის ფორმით. ევროკავშირთან სამხედრო ინტეგრაციამ, შესაძლოა, სხვადასხვა ფორმები მიიღოს და საქართველოს გზა გაუხსნას მთელი რიგი შესაძლებლობებისკენ. მათ შორის შეიძლება იყოს ევროკავშირის სამშვიდობო მისიებში კიდევ უფრო აქტიური ჩართულობა, გაერთიანებული სამხედრო წვრთნების ჩატარება, ევროკავშირის ბაზარზე თავდაცვითი შეიარაღების შესყიდვა და ევროკავშირის თავდაცვითი საშუალებების შესყიდვის ტენდერებში ჩართვა.

ბოლო პერიოდში, განხილვის თემა, ასევე, გახდა ე.წ. „ინტერმარიუმი,“ სამხედრო ალიანსის კონცეფცია, რომელიც რამდენიმე აღმოსავლეთ ევროპულ სახელმწიფოს აერთიანებს.⁸ თუმცა, გერმანიისა და სხვა დასავლეთ ევროპული ქვეყნების ჩართვის გარეშე, ვერც ერთი ევროპული ალიანსი რუსეთისგან მომდინარე ჰიბრიდული ომისგან თავს ვერ დაიცავს და რუსეთის ეფექტური შემაკავებლის როლის შესრულებაც გაუჭირდება. მეტიც, უცნობია, სურთ თუ არა ინტერმარიუმის ალიანსში მონაწილეობა თვით ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპულ სახელმწიფოებს, რომლებიც, პირველ რიგში, მოიაზრებიან ალიანსის მთავარ მამოძრავებელ ძალად. ინტერმარიუმის იდეა ამ ეტაპზე ძირითადად პოლონეთის და უკრაინის აკადემიურ წრეებში განიხილება. გარდა იმისა, რომ ინტერმარიუმის შექმნის იდეა ამ ეტაპზე მხოლოდ ჩანასახის დონეზეა, ასევე საკმაოდ ბუნდოვანია, თუ როგორი სტრუქტურა შეიძლება ჰქონდეს მსგავსი ტიპის ალიანსს. უკრაინაში მოღვაწე გერმანელი ექსპერტის ანდრეას უმლანდის აზრით, ინტერმარიუმის მოდელად შესაძლოა გამოყენებულ იქნას ისეთი სტრატეგიული ალიანსი, რომელიც ნატოს წევრ თურქეთსა და ნატოს არაწევრ აზერბაიჯანს შორის არსებობს.⁹ თუმცა, გაურკვეველია, თუ რა დონეზე შეუძლია ამ მოდელს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის უზრუნველყოფა. ამ ეტაპზე აშკარაა, რომ, თურქეთთან სტრატეგიულმა ალიანსმა, ვერ შეუწყო ხელი ვერც მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტის მოგვარებას და ვერც აზერბაიჯანის უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის გაძლიერებას.

⁸ Dostál, 'Intermarium: the story of the pipe-dream coming from Warsaw'; Umland, 'Ein Pakt gegen den Neohegemon'

⁹ Umland, 'Ein Pakt gegen den Neohegemon'

ეკონომიკური უსაფრთხოების ახალი ფორმატი

ეკონომიკური სფერო საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობის ყველაზე განვითარებულ ნაწილს წარმოადგენს. საქართველოსა და ევროკავშირს შორის 2014 წელს გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის (DCFTA) ხელშეკრულება ყველაზე მასშტაბური თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულებაა, რომელიც ევროკავშირს რომელიმე ქვეყანასთან დღემდე გაუფორმებია. იგი უზრუნველყოფს საქართველოს ევროკავშირის ერთიან ბაზარში ინტეგრაციას და საქართველოს საშუალებას აძლევს, მიიღოს ევროკავშირის ოთხი ძირითადი თავისუფლებიდან სამი: საქონლის, მომსახურების და კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება.¹⁰ თუმცა, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულებიდან ამოღებულია მეოთხე და ყველაზე მნიშვნელოვანი თავისუფლება - სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილება. შესაბამისად, იმის გათვალისწინებით, რომ ამ ეტაპზე ევროკავშირის შემდგომი გაფართოება არ განიხილება, აღმოსავლეთ პარტნიორობის წევრმა ქვეყნებმა, მათ შორის საქართველომ, ყურადღება ორ ძირითად ამოცანაზე - ეკონომიკური ინტეგრაციის გაღრმავებასა და ევროკავშირში სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილების მიღებაზე უნდა გაამახვილონ.

რაოდენ არარეალისტურადაც უნდა მოჩანდეს, დღეს არსებული საიმიგრაციო კრიზისისა და ევროკავშირის ბევრ ქვეყანაში მემარჯვენე ძალების მომძლავრების პირობებში, გრძელვადიან პერსპექტივაში სამუშაო ბაზრის გახსნა შესაძლოა, მომგებიანი აღმოჩნდეს ორივე მხარისთვის - როგორც ევროკავშირისთვის, ისე აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებისთვის. ევროკავშირის ქვეყნების უმეტესობა დემოგრაფიულად მობერებულება და საკუთარი სოციალური სისტემების შესანარჩუნებლად აუცილებლად ესაჭიროებათ იმიგრაციის გარკვეული დონე, თუნდაც კონტროლის უფრო დახვეწილი მექანიზმებით. აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს კი შეუძლიათ, ევროკავშირს შედარებით უკეთ ინტეგრირებადი, კვალიფიციური და დაბალანაზღაურებადი მუშახელი შესთავაზონ. ევროკავშირის ქვეყნებში საზოგადოებრივი უკმაყოფილების შესამსუბუქებლად, ასევე შესაძლებელია დამატებითი საკონტროლო მექანიზმების შემოღება, მაგალითად, აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებიდან შესული მუშახელისთვის დამატებითი, სეგმენტური და დროითი ლიმიტების დაწესება. ევროკავშირის სამუშაო ბაზარზე წვდომა მომგებიანი იქნება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებისთვის, შეამცირებს რა, ამ ქვეყნების მოსახლეობის რუსეთიდან მიღებულ ფულად გზავნილებზე დამოკიდებულებას (საქართველოს შემთხვევაში, რუსეთიდან მიღებული ფულადი გზავნილების

¹⁰ Emerson, *Which model for Brexit?*, 6

რაოდენობა, ამ ეტაპზე, წლიურად მთლიანი შიდა პროდუქტის 5 და 10% შორის მერყეობს).

გასული ათწლეულების მანძილზე ევროკავშირმა მესამე ქვეყნებთან ეკონომიკური ურთიერთობის რამდენიმე მოდელი შეიმუშავა, რომლებიც ინტეგრაციის სხვადასხვა დონეს მოიცავს. ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის სივრცის გარდა, ევროპის ეკონომიკური ზონა და საბაჟო კავშირი ეკონომიკური ინტეგრაციის ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი ფორმაა. შესაბამისად, ამ სამი ეკონომიკური ინტეგრაციის მოდელის შედარებაც მნიშვნელოვანია.

ევროპის ეკონომიკური ზონა

ეკონომიკური და სოციალური მობილობის თვალსაზრისით ევროკავშირში საქართველოს ინტეგრაციისთვის საუკეთესო ვარიანტი ევროპის ეკონომიკურ ზონაში გაწევრიანება იქნებოდა. ეს უკანასკნელი, 1994 წელს დაარსდა, იმ მიზნით, რომ „ევროკავშირის შიდა ბაზარი ხელმისაწვდომი გამხდარიყო ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის¹¹ ქვეყნებისთვის“.¹² ევროპის ეკონომიკური ზონის წევრობა დამოკიდებულია ევროპის ერთიან ბაზართან დაკავშირებული სრული კანონმდებლობის იმპლემენტაციასთან, რომლის ძირითად ნაწილსაც ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულება უკვე მოიცავს. ევროპის ეკონომიკურ ზონასა და ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ზონას შორის ძირითადი განსხვავება ისაა, რომ ეს უკანასკნელი ევროკავშირის შიდა ბაზრის ოთხივე თავისუფლებას - საქონლის, ადამიანების, მომსახურების და კაპიტალის თავისუფალ გადაადგილებას მოიცავს. მეორე მხრივ, ევროპის ეკონომიკური ზონა არ ითხოვს საბაჟო კავშირის წევრობას და არც თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულების გაფორმებაზე მესამე ქვეყნებთან მოლაპარაკებას ზღუდავს. მაგალითად, ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის წევრებს მესამე ქვეყნებთან უკვე 31 თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულება აქვთ გაფორმებული.¹³

¹¹ ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაცია (EFTA) 1960 წელს, სტოკჰოლმში შეიქმნა. იგი წარმოადგენს დამოუკიდებელ მთავრობათშორის ორგანიზაციას, რომლის მთავარი მიზანია, უზრუნველყოს მისი წევრ-სახელმწიფოების ეკონომიკური ინტეგრაცია და თავისუფალი ვაჭრობა ევროკავშირთან. ამჟამად ორგანიზაცია ოთხ ქვეყანას: ნორვეგიას, ისლანდიას, ლიხტენშტეინსა და შვეიცარიას აერთიანებს.

¹² European Parliament, 'Fact Sheets on the European Union'

¹³ Emerson, *Which model for Brexit?*, 3

ევროპის ეკონომიკურ ზონაში გაწევრიანების ერთ-ერთი ნაცადი ხერხი, სწორედ, ზემოთაღნიშნული ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის წევრობაა, თუმცა ეს შესაძლოა, ევროკავშირის სრულ წევრობაზე რთული პროცესი აღმოჩნდეს. ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის კონვენციის თანახმად, „ნებისმიერ სახელმწიფოს აქვს წევრობის სურვილის გამოთქმის უფლება, თუმცა, გაწევრიანებაზე საბოლოო გადაწყვეტილებას ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის პალატა იღებს. ასოციაციის წევრობა განისაზღვრება პალატის გადაწყვეტილებაში ასახული წესებითა და პირობებით“.¹⁴ ამასთან, აქ მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ, ევროკავშირისგან განსხვავებით, ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციას წევრობის ოფიციალური კრიტერიუმები არ გააჩნია და მასში გაწევრიანება ორგანიზაციის უმთავრესი მმართველი ორგანოს, პალატის პოლიტიკურ ნებაზეა დამოკიდებული.

ის ფაქტი, რომ ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის პალატის გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე მნიშვნელოვან ზეგავლენას პოლიტიკური პრიორიტეტები ახდენს, კიდევ უფრო ნათელი გახდა დიდი ბრიტანეთის ევროკავშირიდან გასვლის შემდეგ განვითარებული მოვლენების შედეგად. კერძოდ, ასოციაციის ერთ-ერთი წევრი ნორვეგია, დიდი ბრიტანეთის (ასოციაციის დამფუძნებელი წევრი, რომელმაც შემდეგ ასოციაცია დატოვა) ხელახლა გაწევრიანების წინააღმდეგი იყო, რადგანაც, მისი ხელახალი გაწევრიანება, ორგანიზაციაში ძალთა წონასწორობას ნორვეგიის საწინააღმდეგოდ შეცვლიდა.¹⁵ აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს შემთხვევაში, კიდევ უფრო ნაკლებია საიმისო მიზეზი, რომ განვითარებულ დასავლეთ ევროპულ ქვეყნებს უფრო ღარიბი და ნაკლებად განვითარებული ქვეყნის საკუთარ გუნდში მიღება მოუხდეთ.

ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციასთან გრძელვადიანი მოლაპარაკებების დაწყების ნაცვლად, აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროევროპული ქვეყნებისთვის უმჯობესი იქნებოდა ასოციაციის მსგავსი მოდელის შემუშავებაზე ჯერ, ერთმანეთთან და შემდეგ, ევროკავშირთან მოლაპარაკების დაწყება. სამივე ქვეყანას (საქართველო, მოლდოვა და უკრაინა) უკვე აქვს ვიზალიბერალიზაცია და ევროკავშირთან, დღემდე არსებულ მოდელებს შორის ყველაზე მასშტაბური, თავისუფალი სავაჭრო ურთიერთობა. ეს გარემოებები ევროპის თავისუფალ ზონაში სამომავლოდ გაწევრიანებისთვის მოლაპარაკებების დაწყების წინაპირობას ქმნის. შესაძლოა, ეს პროცესი „ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაცია-აღმოსავლეთის“ ფარგლებშიც წარმართოს და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ისეთი ქვეყნები მოიცვას, რომელთაც

¹⁴ EFTA, ‘Convention establishing the European Free Trade Association’, 29

¹⁵ The Guardian, ‘Norway may block UK return to European Free Trade Association’

პარტნიორობის ფარგლებში შეთავაზებული ინიციატივები ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო ხელშეკრულებისა და ვიზალიბერალიზაციის რეჟიმის ხელმოწერით სრულად ამოწურეს.

საბაჟო კავშირი

ევროკავშირთან საბაჟო კავშირში გაერთიანება შეიძლება, ეკონომიკური ინტეგრაციის კიდევ ერთ მოდელად მოვიზნოთ. მესამე ქვეყნებთან ევროკავშირის საბაჟო კავშირის მუშაობის საუკეთესო მაგალითია 1995 წლიდან მოქმედი ევროკავშირ-თურქეთის საბაჟო კავშირი. ევროკავშირთან საბაჟო კავშირმა დიდწილად განაპირობა თურქეთის ეკონომიკური და სავაჭრო წინსვლა და იგი რეგიონის „სავაჭრო სახელმწიფოდ“ აქცია.¹⁶ საბაჟო კავშირის შემოღების შემდეგ, ოცი წლის მანძილზე ევროკავშირსა და თურქეთს შორის ვაჭრობა ექვსჯერ გაიზარდა, ხოლო თურქეთის წლიური სავაჭრო ბრუნვა 1985-დან 2014 წლებამდე პერიოდში 20 მილიარდი აშშ დოლარიდან 400 მილიარდ აშშ დოლარამდე გაიზარდა.¹⁷ საქართველოს მცირე ეკონომიკა თურქეთისას ვერ შეედრება. შესაბამისად, საქართველოსთვის (ისევე, როგორც ევროკავშირისთვის) მსგავს საბაჟო კავშირში შესვლის შედეგად მიღებული ეკონომიკური სარგებელი შედარებით მცირე იქნება. თუმცა, საბაჟო კავშირში გაწევრიანებას საქართველოსთვის სტრატეგიული მნიშვნელობა ექნება. იგი ევროპულ ბაზარზე საქართველოს პოზიციებს გაამყარებს და, ამასთანავე, რუსეთს საქართველოს ეკონომიკაზე ზეწოლის ბერკეტებს გამოაცლის.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ საბაჟო კავშირის წევრობას, შესაძლოა, უარყოფითი მხარეებიც ჰქონდეს. საბაჟო კავშირის ძირითადი მახასიათებელია „საერთო საგარეო ტარიფი“, რომელიც საერთო სატარიფო და იმპორტის ქვოტირების სისტემას წარმოადგენს, რომელიც მესამე სახელმწიფოებთან მიმართებაში გამოიყენება.¹⁸ შესაბამისად, ევროკავშირთან საბაჟო კავშირში გაწევრიანება, აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს მესამე ქვეყნებთან სავაჭრო ხელშეკრულებების გაფორმების თავისუფლებას შეუზღუდავს, რაც შესაძლოა, წინააღმდეგობაში მოვიდეს საქართველოს მიერ ვარდების რევოლუციის შემდგომ გაცხადებულ ლიბერალური ვაჭრობის დღის წესრიგთან. საქართველოს შემთხვევაში, პირველ რიგში, ეს შეეხება ჩინეთთან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებას, რომელიც ძალაში 2017 წლის ბოლოს უნდა შევიდეს. საქართველოს საბაჟო კავშირში გაწევრიანება მსგავსი ხელშეკრულების

¹⁶ Kirişci and Ekim, 'Why an EU-Turkey Customs Union Upgrade is Good for Turkey', 2

¹⁷ Kirişci and Ekim, 'Why an EU-Turkey Customs Union Upgrade is Good for Turkey', 2

¹⁸ BBC, 'Free trade area, single market, customs union - what's the difference?'

გაფორმებას შეუძლებელს გახდის. თუმცა, საბაჟო კავშირის წევრობის გარეშე, ევროკავშირთან თავისუფალ ვაჭრობის თანამდევი მთელი რიგი შეზღუდვები არსებობს. ასე მაგალითად, მსგავსად ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულებისა, ევროპის ეკონომიკური ზონით სარგებლობის ერთ-ერთი წინაპირობაა „საქონლის წარმომავლობასთან დაკავშირებული წესების“ დაცვა. ქართველმა ექსპორტიორებმა უნდა აჩვენონ, რომ პროდუქცია, რომლის ექსპორტსაც ისინი ახორციელებენ, საქართველოშია წარმოებული და ევროკავშირში იმპორტირების შესაბამის ტარიფებს ექვემდებარება. ერთი შეხედვით, ეს შეზღუდვად ჩანს, მაგრამ ამ რეგულაციამ შესაძლოა, საქართველოს ეკონომიკაზე დადებითი ზეგავლენაც მოახდინოს, მაგალითად, მოიზიდოს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები. „წარმოშობის წესების“ გამოყენებამ შესაძლოა, უცხოელი მწარმოებლები დააინტერესოს და საკუთარი წარმოების საქართველოში გადმოტანა გადააწყვეტინოს, რადგან, ამ შემთხვევაში, თავიანთი პროდუქციის ევროკავშირში იმპორტი საქართველოსთვის დაწესებული დაბალი ტარიფებით ან სულაც უტარიფოდ შეეძლება. ამ პროცესს ხელს საქართველოში არსებული იაფი მუშახელიც შეუწყობს. თუმცა, ევროპის ეკონომიკურ ზონასთან შედარებით საბაჟო კავშირის მთავარ სისუსტედ მაინც სამუშაო ძალის მობილობის არარსებობა რჩება, რაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის ყველა ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი პრიორიტეტია. იმის გათვალისწინებით, რომ თავისუფალ ვაჭრობასთან დაკავშირებული კიდევ სხვა შეზღუდვებიც არსებობს, ჩნდება კითხვა, რამდენად არის საბაჟო კავშირში გაწევრიანება ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულების ლოგიკური გაგრძელება.

დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომში მიმოხილულ იქნა საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციასთან დაკავშირებული გამოწვევები და პერსპექტივები. ყველა მნიშვნელოვანი მიზნის მიღწევის, მათ შორის ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო ხელშეკრულების გაფორმების და ვიზალიზერალიზაციის ამოქმედების შემდეგ, საქართველოსთვის, მოლდოვასა და უკრაინისთვის ევროკავშირთან ურთიერთობაში ბუნდოვანი პერიოდი იწყება. აღმოსავლეთ პარტნიორობით გათვალისწინებული ყველა მიზანი უკვე მიღწეულია, ახალი მიზნები კი დასახული არ არის. ამასთან, დიდია სხვაობა საქართველოს მოსახლეობის მხრიდან სრული ინტეგრაციის მოლოდინსა და ევროკავშირის რეალურ შესაძლებლობებს შორის. იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ ევროკავშირში გაწევრიანების პერსპექტივა ამ ეტაპზე არ არსებობს, საქართველოს მთავრობამ ყურადღება სამ გამოწვევაზე უნდა გაამახვილოს. პირველი, მოსახლეობაში ევროკავშირის საწინააღმდეგო დამოკიდებულება არ უნდა გამძაფრდეს და ქვეყანამ დემოკრატიული განვითარების გზას არ უნდა გადაუხვიოს; მეორე, ნატოში

გაწევრიანების მცდელობასთან ერთად, საქართველო უსაფრთხოებისა და სამხედრო სფეროში ურთიერთობის გაღრმავებას უშუალოდ ევროკავშირთანაც უნდა შეეცადოს; და მესამე, საქართველომ, ევროკავშირის საერთო ბაზარზე სრული ინტეგრაციის გზები უნდა ეძიოს, რაც მაგალითად, ქართველი მუშახელისთვის ევროკავშირის შრომის ბაზრის გახსნასაც მოიაზრებს.

როგორც ზემოთ უკვე განვიხილეთ, ევროკავშირში სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილების მისაღწევად (რაც ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულების ოთხი თავისუფლებიდან ბოლო, დარჩენილი თავისუფლებაა, რომელიც ამ ეტაპზე საქართველოსთვის არ არის გათვალისწინებული), ერთ-ერთი გზა ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის მსგავსი ორგანიზაციის დაარსებაა, რომელიც ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულების მექანე აღმოსავლეთ პარტნიორობის წევრ ქვეყნებს მოიცავს. ეს ქმედება, თავის მხრივ, ევროპის ეკონომიკური სივრცის ხელმისაწვდომობას შეუწყობს ხელს. ამავდროულად, საქართველომ თავი უნდა შეიკავოს ევროკავშირის ისეთ ინსტიტუციონალურ ჩარჩოებში (მაგალითად, ევროკავშირის საბაჟო კავშირში) მონაწილეობაზე, რომლებიც უმნიშვნელო სარგებლის მომტანია და ამასთან, საგარეო ვაჭრობის სფეროში საქართველოს ავტონომიას შეზღუდავს. რაც შეეხება უსაფრთხოების და სამხედრო სფეროს, საქართველომ ნატოში გაწევრიანებისთვის მუშაობა უნდა გააგრძელოს, მაგრამ, ამავდროულად, ევროკავშირის სამხედრო შესაძლებლობების განვითარების პროცესსაც ყურადღებით უნდა დააკვირდეს და ამ პროცესში შემღებისდაგვარად ჩაერთოს. დაბოლოს, საქართველოს მთავრობამ ქვეყნის დემოკრატიზაციის პროცესის უწყვეტობა უნდა უზრუნველყოს, რადგან ამ უკანასკნელის შეფერხება ქვეყნის ევროპეიზაციის შეფერხებასაც გამოიწვევს.

ბიბლიოგრაფია

- BBC, 'Free trade area, single market, customs union - what's the difference?', 2017 <<http://www.bbc.com/news/business-36083664>>, accessed 26 Mar 2017.
- BÖRZEL, TANJA, and LEBANIDZE, BIDZINA, 'European Neighbourhood Policy at the Cross-Roads: Evaluating the Past to Shape the Future', *MAXCAP Input Paper*, 2015.
- DOSTÁL, VIT, 'Intermarium: the story of the pipe-dream coming from Warsaw', 2016 <<http://visegradplus.org/intermarium-the-story-of-the-pipe-dream-coming-from-warsaw/>>, accessed 26 Mar 2017.
- EFTA, 'Convention establishing the European Free Trade Association', 2013 <<http://www.efta.int/sites/default/files/documents/legal-texts/efta-convention/Vaduz%20Convention%20Agreement.pdf>>, accessed 26 Mar 2017.
- EMERSON, MICHAEL, *Which model for Brexit?*, CEPS <<https://www.ceps.eu/system/files/SR147%20ME%20Which%20model%20for%20Brexit.pdf>>, accessed 26 Mar 2017.
- EUBUSINESS, 'EU defence ministers agree joint military HQ', 2017 <<http://www.eubusiness.com/news-eu/security-defence.63lw>>, accessed 26 Mar 2017.
- EUROPEAN COMMISSION, 'Review of the European Neighbourhood Policy', 2015 <http://eeas.europa.eu/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf>, updated 2015, accessed 3 Dec 2015.
- EUROPEAN PARLIAMENT, 'Fact Sheets on the European Union', 2017 <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuid=FTU_6.5.3.html>, accessed 27 Mar 2017.
- KANTER, JAMES, 'E.U. Moves to Create Military Training Headquarters', 2017 <<https://www.nytimes.com/2017/03/06/world/europe/eu-military-headquarters.html>>, accessed 26 Mar 2017.
- KIRIŞCI, KEMAL, and EKIM, SINAN, 'Why an EU-Turkey Customs Union Upgrade is Good for Turkey', 2015 <<http://www.gmfus.org/publications/why-eu-turkey-customs-union-upgrade-good-turkey>>, accessed 27 Mar 2017.
- KUCERA, JOSHUA, 'Georgia Finalizes Controversial Air Defense Deal With France', 2015 <<http://www.eurasianet.org/node/73901>>, accessed 26 Mar 2017.

NDI, 'Public attitudes in Georgia Results of a November 2016 survey carried out for NDI by CRRC Georgia', 2017 <https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI_November%202016%20poll_Issues_ENG_vf.pdf>, accessed 10 Apr 2017.

THE GUARDIAN, 'Norway may block UK return to European Free Trade Association', 2016 <<https://www.theguardian.com/world/2016/aug/09/norway-may-block-uk-return-to-european-free-trade-association>>, accessed 26 Mar 2017.

UMLAND, ANDREAS, 'Ein Pakt gegen den Neohegemon', 2016 <<http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-08/osteuropa-ukraine-georgien-moldau-intermarium-buendnis/komplettansicht>>, accessed 26 Mar 2017.

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი

არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური ორგანიზაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი ცდილობს საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით.

პუბლიკაცია მომზადდა „ნაციონალური ფონდი დემოკრატიისთვის“ (NED) მხარდაჭერით. აქ გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს და შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს „ნაციონალური ფონდი დემოკრატიისთვის“ და „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის“ შეხედულებებს.